

GENUL LIRIC

I. DEFINIȚIE

(Gr. *Lyra* – liră, instrument muzical)

Genul liric reunește toate operele literare care se constituie pe baza categoriei estetice a liricului, ca text monologic cu o intensificare a **funcției poetice** (vezi funcțiile limbajului) și a celei **emotive**.

Este genul care cuprinde opere prin intermediul cărora autorul își exprimă sentimentele și trăirile în mod nemijlocit, textul liric fiind caracterizat de prezența **figurilor de stil** și a **imaginilor artistice**.

II. SCURT ISTORIC AL LIRICII

Lirica europeană începe cu poezia greacă. Ea este o manifestare ulterioară poeziei epice (*Iliada* și *Odissea*) despre o poezie lirică putându-se vorbi abia din secolul VIII î.Hr. încoace. La începuturile sale poezia lirică se asociază cu melodia și dansul. Treptat, ea se separă de muzică, păstrând însă până astăzi propria sa organizare muzicală: **ritm, rimă, eufonie**. Grecii au cultivat **elegia** (*Arhiloc, Tyrteu*), **oda** (*Sapho, Anacreon*), **encomionul** (poezia de preamărire – Pindar). În perioada alexandrină apare **elegia erotică**. Poeții latini (*Horațiu, Propertius, Ovidius*) preiau formele liricii grecești. În Evul Mediu componenta lirică se dezvoltă mai ales în cadrul poeziei populare sau al creației religioase creștine.

Unul dintre momentele cele mai importante în afirmarea lirismului îl constituie poezia trubadurilor și a truverilor secolelor al XII-lea și al XIII-lea în Franța și Germania. Acestui moment îi urmează altul, reprezentat de Renașterea italiană (*Dante, Petrarca, Michelangelo*) și engleză (*Sonetele* lui Shakespeare).

O dezvoltare excepțională cunoaște poezia lirică în romantism prin *W. Wordsworth, Coleridge, Byron, Lamartine, Hugo, Goethe, Schiller, Novalis, Horderlin, Leopardi, Eminescu*. Acesta este momentul în care lirismul atinge cea mai mare amplitudine de trăire posibilă, de la melancolie, nostalgie, disperare până la viziuni cosmice grandioase, exprimate în forme de un înalt patetism. Romantismul înseamnă pentru lirism nu doar lărgire enormă a spațiului tematic, ci și un moment de

extraordinară înnoire formală. Reformele sunt la nivel de **vocabular, sintaxă, arhitectură interioară a textelor, muzică ritmică**.

Prin această mare revoluție romantică se prefigurează lirica modernă. Aceasta începe odată cu simbolismul, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin *E.A. Poe, Baudelaire, Rimbaud, Mallarme, Verlaine*. Poezia secolului XX adaugă lirismului noi trăsături. Conflictul dintre eu și lume devine ireductibil, limbajul poetic devine obscur și chiar ermetic, poezia își pierde unitatea și se fragmentează, poeții se orientează spre grotesc și urât ca motive ale inspirației. Sunt cultivate starile psihice negative, dezorientarea, anxietatea, spaima, dezgustul, se pune accent pe formă, limbaj, tehnică. Poezia devine închisă în sine (ermetică), muzicală, din ce în ce mai greu de înțeles.

În concluzie, la modul general putem spune că orice discurs liric înseamnă: *trăire, sentiment, emoție, comunicare nemijlocită, stare interioară unică, subiectivitate, viziune, metaforă, simbol, muzicalitate, discurs la persoana I, autorefectare*.

III. FORMELE LIRISMULUI

1. Lirismul subiectiv (lirica "eului")

- este tipul de discurs liric propriu-zis, confesiv, monologal (realizat la pers. I).
- Poetul se identifică cu **eul liric/rostitor**.
- Tipuri discursive: *monologul liric, monologul adresat (invocație retorică) sau autoadresat, discursul dialogic, discursul evocator*.
- **Indici textuali:** mărci lexico-gramaticale ale persoanei I / a II-a, mărci ale afectivității (interjecții), adverbe deictice (de loc sau de timp), aserțiuni, reflecții, judecăți de valoare.

2. Lirismul obiectiv (lirism "narativ", "lirică a măștilor " sau "lirică a rolurilor")

- Înlocuirea discursului confesiv, monologal, cu un discurs de tip dialogal, uneori polifonic, în care vocile lirice sunt tot atâtea ipostaze ale eului liric, capabil să se manifeste în registre diferite;
- Utilizarea dialogului ca procedeu de construcție, punând în scenă sentimente sub formă de "personaje" lirice care par să aibă autonomie, dar, în fapt, sunt

"măștile" eului liric, "vocile" delegate a-i exprima viziunea, ideile, concepția; liricul este astfel *teatralizat*;

- Epicizarea lirismului prin utilizarea unui narator, unui punct de vedere (perspectivă) și a tehnicilor de comunicare diverse (dialog, monolog interior, stil indirect liber, etc.)

Așadar, **lirismul obiectiv**, disimulează prezența eului liric, substituind-o cu alte prezențe:

- ✓ **Lirica măștilor** - presupune exprimarea ideilor și sentimentelor sub o identitate străină;

ex: "Luceafărul" de M. Eminescu – fiecare personaj (Luceafărul, fata de împărat, Cătălina, Cătălin, Demiurgul, sunt tot atâtea măști ale eului liric.)

- ✓ **Lirica rolurilor** – poetul se identifică cu un "personaj", exprimă sentimente care nu sunt propriu-zis ale sale;

Ex: "Dușmancele" de G. Coșbuc – eul liric preia vocea personajului care susține monologul; "lirism teatral";

- ✓ **Lirica gnomică** – meditații pe teme filosofice pot fi formulate la persoana a III-a sub aparența obiectivității, chiar dacă reflecțiile sunt, de fapt, ale poetului;

Ex: "Glossa" de M. Eminescu – eul liric este autorul unor maxime și sentințe de ordin filosofic;

- ✓ **Lirica descriptivă** – de tip tablou sau de tip portret; stimulează perspectiva subiectivă a poetului sub aparența unei viziuni nonfocalizate, chiar dacă, prin epitete calificative se evidențiază percepția subiectivă;

Ex: orice descriere, fie în proză, fie în versuri.

IV. SPECIILE GENULUI LIRIC

a. Arta poetică	i. Psalmul
b. Pastelul	j. Doina
c. Elegia	k. Sonetul
d. Meditația	l. Rondelul
e. Idila	m. Glosa
f. Imnul	n. Gazelul
g. Oda	o. Psalmul
h. Satira	p. Epigrama

V. CLASIFICARE CREAȚIILOR LIRICE

1) Criteriul tematic:

- a. Lirica erotică - idilă, eglogă, romanță, elegie erotică, etc.
- b. Lirica peisagistă – pastel, pastel psihologic;
- c. Lirica cetății – poezia patriotică și poezia socială : imn, odă, meditație, satiră, blestem, etc.
- d. Lirica filosofică – artă poetică, meditație, elegie existențială, etc.;

2) Criteriul formal: poeziile cu formă fixă : sonet, rondel, gazel, glosă, haiku, etc.

3) Criteriul dominanței afective: imn, odă, doină, elegie, satiră, parodie, etc.